

УДК 811.111'373,46:791

DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.1-2/11>**Гришук Н. І.**

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Бялик В. Д.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

СПЕЦИФІКА ТА СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ БАНКІВСЬКИХ ТЕРМІНІВ

Статтю присвячено дослідженню англомовних банківських термінів із точки зору їх перекладу. У статті надається визначення поняття «банківський термін», з'ясується походження ключового поняття означеної галузі, встановлюється специфіка та аналізуються способи перекладу англомовних банківських термінів засобами української мови.

Банківським терміном є слово чи словосполучення, що позначає фахове поняття банківської справи. Слово bank походить від італійської лексеми banco зі значенням «лава, стіл, на яких міняйли розкладали монети».

Специфіка перекладу англомовних банківських термінів визначається необхідністю максимально точного відтворення їх значення засобами української мови у зв'язку з тим, що ці одиниці є засобами номінації фахових понять банківської сфери. Основним способом перекладу англомовних банківських термінів є їх україномовні лексичні відповідники. Якщо таких відповідників немає, то вказані англомовні одиниці передаються транскодуванням, видами якого є транскрибування, транслітерування, змішане транскодування та адаптивне транскодування, калькуванням, а також шляхом опису. Переклад аналізованих одиниць здійснюється також із використанням контекстуальної заміни, що дає змогу відтворити значення цих одиниць у реальному контексті їх застосування.

Розбіжності в граматичній будові англійської та української мови, їх приналежність до різних типів мов, неоднозначна співвіднесеність їх лексичного складу зумовлюють використання перекладацьких трансформацій у процесі відтворення англомовних банківських термінів засобами української мови. Використання перекладацьких трансформацій дає змогу здійснити міжмовні перетворення, необхідні для пристосування перекладених одиниць до граматичних, лексичних, орфографічних і інших норм цільової мови, сприяє досягненню перекладацької адекватності та еквівалентності. Англомовні банківські терміни перекладаються українською мовою за допомогою таких трансформацій, як конкретизація, генералізація значення слів, перестановка, додавання та вилучення слів.

Ключові слова: банківський термін, лексичний відповідник, перекладацька трансформація, специфіка та способи перекладу, транскодування, калькування, описовий переклад.

Постановка завдання. Незважаючи на велику кількість наукових праць, присвячених дослідженню перекладу термінологічної лексики різних галузей науки та техніки [5; 6; 8; 11], дотепер мало вивченими з точки зору перекладу у вітчизняному перекладознавстві вважаються банківські терміни [1, с. 51], що й зумовлює мету наукової розвідки. Її завдання через це полягають у визначенні понять «термін», «банківський термін», з'ясуванні походження ключового поняття банківської сфери, а також встановленні специфіки та способів перекладу англомовних банківських термінів засобами української мови.

Виклад основного матеріалу. Оскільки термін є «мовним знаком (словом чи словосполученням,

що виражає поняття певної галузі знань і через це має дефініцію (тлумачення, пояснення), на яку свідомо орієнтуються, ті, хто його використовують» [9, с. 19], «мовна одиниця, що точно позначає певне поняття, яке застосовується в науці, техніці, мистецтві» [4, с. 53]; під банківським терміном розуміємо слово чи словосполучення, що позначає фахове поняття банківської справи. Вважаємо також, що банківський термін є фіксованим у словесній і графічній формі професійним поняттям, що являє собою семантично цілісний, функціонально значущий елемент лексичної системи мови в межах терміносистеми банківської справи, який використовується для позначення її понять, об'єктів, явищ тощо.

Лексема *bank* походить від італійського слова *banco* – *лава, стіл, на яких мінняли розкладали монети* [2, с. 10]. Вважається, що банківська справа зародилася ще у Вавілоні, Давній Греції та Римі. Так, вавилонські купці володіли банківськими білетами під назвою *hudu*, якими користувалися як золотом. Давньогрецькі храми разом із приватними об'єднаннями здійснювали такі фінансові трансакції, як позики, депозити і обмін валют. Крім того, храми й приватні об'єднання укладали фінансові угоди – позики, вклади, обмін валют і легалізація монет.

У Давньому Римі мінняли обмінювали іноземну валюту на імперіал, що був єдиним платіжним засобом у державі. Одним із найдавніших свідчень валютно-обмінної діяльності вважається срібна драхма, якою користувалася давня грецька колонія Трапезунд на Чорному морі (350–325 р. до н. е.). На монеті зображено банкірський стіл, заповнений монетами, та викарбувана назва міста [2, с. 10–12].

Проблеми адекватної передачі будь-якої термінології, специфіки її відтворення засобами іншої мови завжди турбували перекладачів. У зв'язку з тим, що ці одиниці слугують основними засобами кодифікації та передавання фахової інформації, говорять про необхідність максимально точного відтворення їх змісту у процесі перекладу [12, с. 36].

Можливість здійснення подібного перекладу зумовлена багатьма факторами. Це й форма та зміст самої термінологічної одиниці, і наявність чи відсутність еквівалентного термінологічного відповідника в мові перекладу, і контекст її застосування, і володіння перекладачем знаннями про сферу перекладу, його вміння та навички добирати правильний спосіб перекладу тієї чи іншої одиниці зі спеціальним значенням для творення адекватних текстів іншомовними засобами.

Головним способом перекладу термінів є *переклад за допомогою лексичного еквівалента*, що є постійним лексичним відповідником, який точно збігається із значенням слова чи словосполучення [5, с. 279]. Еквівалентні одиниці бувають одноеквівалентними, які мають тільки один перекладний відповідник, наприклад:

The lessee can be evicted for non payment of rent [14, с. 139].

Орендар може бути позбавлений права оренди через несплату орендної плати.

Англомовна банківська термінологія представлена і багатоеквівалентними з точки зору перекладу одиницями, що мають два або більше пере-

кладних відповідників. Добір їх перекладного відповідника здійснюється з огляду на контекст застосування вихідної одиниці, наприклад:

After purchasing the assets of the firm the third person obtains rights and duties of the former member [14, с. 542].

Після купівлі акцій фірми третя особа отримує права та обов'язки колишнього власника.

Англомовні банківські терміни перекладаються українською мовою також *транскодуванням*, що є таким способом перекладу, коли звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу [5, с. 282]. Розрізняють чотири види транскодування, а саме: *транскрибування, транслітерування, змішане транскодування та адаптивне транскодування*. *Транскрибування* застосовується, коли літерами мови перекладу передається звукова форма слова вихідної мови [5, с. 282], наприклад:

The clearing banks maintain accounts at the Bank of England [16, с. 135].

Клірингові банки підтримують рахунки в Банку Англії.

Прийом *транслітерування* використовується, коли слово вихідної мови передається по літерах мовою перекладу [5, с. 282]:

You give the bank money (or it is taken from your account) and the clerk writes a cashier's check, charting a small fee for the service [13, с. 52].

Ви даєте банку гроші (або їх знімають із вашого рахунку), і клерк виписує банківський чек, стягуючи невелику плату за обслуговування.

У процесі перекладу шляхом транслітерування не варто забувати й про «фальшивих друзів перекладача» (наприклад, *balance – сальдо, portfolio – портфель цінних папер, etc.*). Транслітераційний спосіб відтворення таких одиниць призводить до викривлення їх змісту.

Змішане транскодування є переважним застосуванням транскрибування з елементами транслітерування [5, с. 282], наприклад:

Only corporate bank's clients can receive the overdraft [15, с. 78].

Тільки корпоративні клієнти банку можуть отримати овердрафт.

Адаптивне транскодування застосовується тоді, коли форма слова в вихідній мові дещо адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу [5, с. 282], наприклад:

The bank should provide details about the amendments these stock books propose, as well as their current status [16, с. 177].

Банк має надати детальну інформацію про поправки, запропоновані в цих книгах фондових цінностей, а також про їх нинішній стан.

Поряд із транскодуванням банківські терміни, що не мають безпосереднього відповідника в мові перекладу, перекладаються також калькуванням, що є відтворенням не звукового, а комбінаторного складу слова або словосполучення, коли складові частини слова (морфеми) або фрази (лексеми) передаються відповідними елементами мови перекладу [5, с. 286]:

Price risk – is the risk of the loan price change resulting from the raising or falling of the current level of the interests rates [13, с. 177].

Ціновий ризик – це ризик зміни ціни боргового зобов'язання внаслідок росту чи падіння поточного рівня процентних ставок.

На відміну від транскодування, калькування не завжди буває простою механічною операцією перенесення вихідної форми в мову перекладу; найчастіше під час калькування відбуваються зміни відмінкових форм, частин мови компонентів словосполучень, перестановка слів тощо.

Переклад англійських банківських термінів здійснюється також шляхом опису. *Описовий переклад* – це такий спосіб перекладу лексичних елементів вихідної мови, коли словосполучення, термін замінюється в мові перекладу словосполученням (або більшим за кількістю компонентів словосполученням), яке адекватно передає зміст цього слова або словосполучення [5, с. 297]:

Any bank doesn't provide the credit if you have an account [16, с. 172].

Жоден банк не надасть кредит, якщо у вас є несплачена боргова вимога.

Переклад банківських термінів може вимагати також застосування контекстуальної заміни:

You've probably heard of the dividend investing strategy – buying shares of companies that pay good, quality dividends [16, с. 325].

Ви, напевно, чули про стратегію інвестування дивідендів – придбання акцій компаній, які платять хороші, високі дивіденди.

Передача англомовних термінів галузі банківської справи здійснюється і за допомогою перекладацьких трансформацій, що полягають у «зміні формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передавання» [13, с. 536]. Застосування перекладацьких трансформацій дає змогу здійснювати міжмовні

перетворення задля досягнення перекладацької адекватності та еквівалентності [45, с. 72].

Переклад англомовних текстів із банківськими термінами здійснюється з використанням лексичної трансформації *конкретизація*, внаслідок якої слово (термін) ширшої семантики в оригіналі замінюється словом (терміном) вузької семантики [24, с. 300], наприклад:

Usually, there is a central location at least for such a record keeping, but banking operations is increasingly less linked to such a physical place, as modern banks are also electronic networks [16, с. 519].

Як правило, існує центральне місце, принаймні для ведення подібного обліку, але банківські операції дедалі менше прив'язані до такого реального місця, оскільки сучасні банки – це також електронні мережі.

Генералізацією називається перекладацька трансформація, що є зворотною щодо конкретизації. Генералізація полягає в заміні одиниці вихідної мови, що має більше вузьке значення, одиницею мови перекладу з ширшим значенням [5, с. 306], наприклад:

This guide goes far beyond answering the question, "What is stock?" [13, с. 123].

Цей довідник виходить далеко за межі відповіді на питання: «Що таке акція?».

Перестановка є перекладацькою трансформацією, що полягає в зміні розташування (порядку дотримання) мовних елементів у тексті перекладу порівняно з текстом оригіналу [32, с. 314]. Елементами, що можуть піддаватися перестановці, є зазвичай слова, словосполучення, частини складного речення і самостійні речення в тексті:

The Dividend Yield Formula Made Easy for Beginners [16, с. 37].

Навіть початківці можуть легко користуватися формулою прибутку від дивідендів.

Трансформація додавання припускає використання під час перекладу додаткових слів, які не мають відповідників в оригіналі [5, с. 308], наприклад:

Comparing these shares to the purchase price, you can calculate their "dividend yield on cost" [16, с. 456].

Порівнюючи ці акції з їх ринковою ціною, Ви можете порахувати їх «дивідендну прибутковість за ринковою ціною».

Трансформація *вилучення* припускає опущення окремих слів, словосполучень [5, с. 314], наприклад:

The collection of only financial documents is called clean collection [13, с. 54].

Набір лише фінансових документів називають чистим.

Висновки і пропозиції. Отже, банківський термін є словом чи словосполученням, що позначає фахове поняття банківської справи. Специфіка перекладу англomовних банківських термінів зумовлена необхідністю точного відтворення значення фахових понять, які вони позначають. Таке значення детерміновано також контекстом застосування терміна. Саме тому адекватний переклад англomовної банківської термінології вимагає попередньої семантизації їхнього значення в контексті. Переклад визначеної групи термінологічних одиниць здійснюється не тільки за допомогою їх українomовних відповідників, але й шляхом

транскодування, калькування, антонімічного перекладу, контекстуальної заміни та опису. Взаємодія терміна з контекстом та необхідність адекватного перекладу у ньому передбачають застосування перекладацьких трансформацій, що допомагають адаптувати перекладені одиниці до норм і вимог мови перекладу. У зв'язку з цим англomовні банківські терміни перекладаються українською мовою із використанням трансформацій конкретизація, генералізація значення, додавання, вилучення та ін. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі структурних і семантичних особливостей англomовних банківських термінів.

Список літератури:

1. Борсук Л. Ф. Міжмовні впливи та іншомовні запозичення в англійську термінологію банківського бізнесу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». Острого : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2014. Вип. 46. С. 59–41.
2. Братко А. Г. Банковское право (теория и практика). Москва : Приор, 2000.
3. Бреус Е. В. Теория и практика перевода с английского языка на русский. Москва : УРАО, 2001. 104 с.
4. Гринев С. В. Введение в терминоведение : уч. пособие. Москва : Изд-во МГУ, 1993. 309 с.
5. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця : «Нова книга», 2004. 576 с.
6. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу : навчальний посібник для вузів. Київ : Інкос, 2001. 290 с.
7. Левицкая Т. Р., Фитерман А. М. Теория и практика перевода с английского на русский. Москва : Изд-во лит-ры на иностранных языках, 1963. 125 с.
8. Марусик Ю. М., Бялик В. Д. Способи перекладу англomовних термінів абрєвіатур у сфері психології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2019. № 39. Том 2. С. 59–62.
9. Мельников Г. П. Основы терминоведения. Москва : Изд-во РУДН, 2015. 116 с.
10. Саперов С. А. Банковское право: теория и практика. Москва : Экономика, 2003. 638 с.
11. Смирнова А. Н. Проблема перевода экономических терминов (на примере английской экономической лексики). *Вестник гуманитарного факультета ИГХТУ*. 2014. № 6. С. 172–179.
12. Циткина Ф. А. Терминология и перевод: к основам сопоставительного терминоведения. Львов : Издательское объединение «Вища школа», 1988. 162 с.
13. Matthews K., Thompson J. *The Economics of Banking*. Chichester : John Wiley & Sons Ltd, 2006. 496 p.
14. Heffernan Sh. *Modern Banking*. Chichester: John Wiley & Sons Ltd, 2007. 716 p.
15. Casu B., Girardone Cl., Molyneux Ph. *Introduction to Banking*. L. : Pearson Education Limited, 2006. 527 p.
16. Cecchetti S. G. *Money, Banking and Financial Markets*. N. Y. : Mc-Graw-Hill/ Irwin, 2008. 672 p.

Gryshuk N. I., Byalyk V. D. SPECIFICITY AND WAYS OF TRANSLATING OF ENGLISH-LANGUAGE BANKING TERMS

The article is devoted to investigation of English language banking terms from the point of view of their translating. The definition of the notion of “banking term” is given in the article. The origin of the key notion is clarified, the specificity and ways of translating are determined in it.

Banking term is a word or a word combination that designate a notion of banking. The word bank originates from the Italian lexeme banco with the meaning a bench, a table on which money-changers laid coins.

The specificity of translating of English-language banking terms is determined by the necessity of maximally exact reproduction of their meanings by means of the Ukrainian language. In its turn, this is stipulated by the fact that banking terms are means of nomination of professional banking notions. Ukrainian lexical equivalents are considered to be the main way of translating of English-language banking terms. If such equivalents don't exist in the Ukrainian language, terms are rendered by means of transcoding (transcribing, transliterating, mixed transcoding and adaptive transcoding), calquing, and descriptively. English-language

banking terms are also translated by means of contextual changing of their meanings that allows rendering meanings of such units taking into consideration real contexts of their use.

Differences in grammatical structure of English and Ukrainian, their belongings to different types of languages, inexact conformity of their vocabularies predetermine the use of transformations in the process of translating of the English-language terms into Ukrainian. The use of translation transformations allows making interlingual transformations, necessary for adapting of translated units to grammatical, lexical, orthographic and other norms of the target language. It also contributes to achieving of translating adequacy and equivalency. English-language banking terms are translated into the Ukrainian language with the help of such translation transformations as concretization, generalization of the meanings of words, permutation, adding, and eliminating of words.

Key words: *banking term, lexical equivalent, translation transformation, specificity and ways of translating, transcoding, calquing, descriptive translation.*